

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของการศึกษา

อัตราแลกเปลี่ยนเงินตราระหว่างประเทศเป็นตัวแปรสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อการค้าและการเงินระหว่างประเทศ การเปลี่ยนแปลงของอัตราแลกเปลี่ยนจะมีผลสำคัญยิ่งต่อการส่งออกของประเทศนั้นคือเมื่อประเทศดังกล่าวลดค่าเงินของตนลงในทางทฤษฎีแล้วในระยะสั้นจะมีผลทำให้การส่งออกของประเทศเพิ่มมากขึ้นและถ้าประเทศดังกล่าวมีอัตราแลกเปลี่ยนที่แข็งค่ามากขึ้นในทางทฤษฎีแล้วในระยะสั้นจะมีผลทำให้การส่งออกของประเทศลดลงแต่ถ้าอัตราแลกเปลี่ยนมีค่าผันผวนหรือแปรปรวนค่อนข้างสูงเมื่อเทียบค่ากับอัตราแลกเปลี่ยนของประเทศคู่ค้าของตนประเทศที่มีอัตราแลกเปลี่ยนค่อนข้างผันผวนหรือแปรปรวนสูงนั้นความผันผวนของอัตราแลกเปลี่ยนดังกล่าวจะมีผลทำให้การส่งออกของประเทศลดลงเพราะเนื่องจากว่าเมื่ออัตราแลกเปลี่ยนของประเทศผู้ส่งออกมีความแปรปรวนอยู่ตลอดเวลาหรือมีค่าที่ไม่แน่นอนทำให้ประเทศผู้นำเข้าเมื่อต้องการนำสินค้าเข้ามาเพื่อทำการผลิตเป็นสินค้าสำเร็จรูปไม่ทราบต้นทุนที่แน่นอนของตนเพราะถือว่าอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราของประเทศผู้ส่งออกเป็นต้นทุนอย่างหนึ่งของการนำเข้าสินค้าของประเทศผู้นำเข้าดังนั้นเมื่ออัตราแลกเปลี่ยนมีความผันผวนหรือมีค่าที่ไม่แน่นอนจึงทำให้ต้นทุนการนำเข้าสินค้าเข้าของประเทศผู้นำเข้ามีความผันผวนหรือมีค่าที่ไม่แน่นอนด้วยเช่นกัน เมื่อประเทศผู้นำเข้าไม่ทราบต้นทุนที่แน่นอนในการนำเข้าจึงทำให้ประเทศผู้นำเข้า ลดปริมาณ การนำเข้าสินค้าเข้าลง ในปี 1990 Daniel H. Pick¹ ได้ทำการศึกษาในเรื่องความผันผวนหรือความแปรปรวนของค่าเงินดอลลาร์ที่มีผลต่อการส่งออกสินค้าเกษตรของประเทศสหรัฐอเมริกาผลการศึกษาพบว่าการเพิ่มขึ้นของความผันผวนหรือความแปรปรวนของอัตราแลกเปลี่ยนจะมีผลทำให้ปริมาณการส่งออกของประเทศสหรัฐอเมริกาดลดลง

ดังนั้นจะเห็นได้ว่าความผันผวนหรือความแปรปรวนของค่าเงินตราต่างประเทศเป็นปัญหาหนึ่งที่มีผลต่อการส่งออกของประเทศกล่าวคือ ถ้าอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศมีความผันผวนหรือแปรปรวนในค่าเงินค่อนข้างมากก็จะมีผลทำให้ปริมาณการส่งออกของประเทศลดลงในทางตรงกันข้าม ถ้าอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศมีความผันผวนหรือมีความแปรปรวนในค่าเงินต่ำ (ค่าเงินในอัตราแลกเปลี่ยนมีเสถียรภาพ) ก็จะมีผลทำให้

^{1/} Daniel H. Pick . " Exchange Rate Risk and USA. Agricultural " American Journal Agricultural Economics 1990.

ปริมาณการส่งออกของประเทศเพิ่มสูงขึ้นจากปัญหาที่ประเทศไทยพบมาตลอดในด้านการค้าระหว่างประเทศคือปัญหาในเรื่องการขาดดุลการค้าซึ่งอาจจะเป็นไปได้ว่าค่าเงินของประเทศไทยไม่มีเสถียรภาพ

ตารางที่ 1.1 มูลค่า และ อัตราการขยายตัวของสินค้าส่งออก สินค้านำเข้า และ รายการดุลการค้าของประเทศไทยตั้งแต่ ปี 2532 - 2539

มูลค่า : ล้านบาท

สัดส่วน : ร้อยละ

ปี พ.ศ	มูลค่าสินค้าส่งออก	อัตราการขยายตัวของมูลค่าสินค้าส่งออก (%)	มูลค่าสินค้านำเข้า	อัตราการขยายตัวของมูลค่าสินค้านำเข้า (%)	ดุลการค้า
2532	516,315.00	-	662,678.80	-	-146,363.80
2533	579,812.60	12.30	852,981.50	28.72	-263,168.90
2534	725,448.80	25.12	959,408.00	12.48	-233,959.20
2535	824,643.30	13.67	1,033,244.70	7.70	-208,601.40
2536	940,862.60	14.09	1,170,846.40	13.32	-229,983.80
2537	1,137,601.60	20.91	1,369,260.40	16.95	-231,658.80
2538	1,406,310.00	23.62	1,768,000.00	29.12	-361,690.00
2539	1,412,111.00	0.41	1,846,056.00	4.41	-433,945.00

ที่มา : กรมศุลกากร

ข้อมูลจากตารางที่ 1.1 แสดงถึงมูลค่าการส่งออกและมูลค่าการนำเข้าของประเทศไทย เมื่อพิจารณาจากอัตราการขยายตัวของมูลค่าการส่งออกจะเห็นได้ว่า อัตราการขยายตัวของมูลค่าการส่งออกมีความแปรปรวนในขณะที่ อัตราการขยายตัวการนำเข้าของประเทศไทยมีแนว

โน้มที่จะเพิ่มขึ้นแต่เมื่อพิจารณาดุลการค้าของประเทศไทยจะเห็นได้ว่าไทยขาดดุลการค้ามาโดยตลอดตั้งแต่ปี 2535-2539 วิธีการหนึ่งที่แก้ไขการขาดดุลการค้าคือการเพิ่มการส่งออกและลดการนำเข้าวิธีดังกล่าวจะสามารถทำได้ (ในระยะสั้น) ในแนวคิดหนึ่งคือต้องทำให้อัตราแลกเปลี่ยนเงินตราของประเทศไทยมีเสถียรภาพ เมื่อพิจารณาโครงสร้างสินค้าส่งออกของประเทศไทยจากตารางที่ 1.2 แสดงถึงสัดส่วนและมูลค่าการส่งออกสินค้าทั้งหมดของไทยตั้งแต่ ปี 2531 - 2539 จะเห็นได้ว่า สินค้าเกษตรกรรม เป็นสินค้าที่มีมูลค่าการส่งออก เป็นอันดับสองรองจากสินค้าอุตสาหกรรม ดังนั้นการเพิ่มการส่งออกสินค้าเกษตรกรรมจึงเป็นแนวทางหนึ่งที่จะช่วยแก้ไขปัญหาการขาดดุลการค้าของประเทศไทยและ สินค้าเกษตรกรรมยังเป็นสินค้าที่ประเทศไทยมีความสามารถในการผลิตค่อนข้างสูงเพราะประเทศไทยมีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบในการผลิตสินค้าเกษตรกรรมอยู่แล้ว

ตารางที่ 1.2 มูลค่า และ สัดส่วน การส่งออกสินค้าทั้งหมดของไทยตั้งแต่ ปี 2531 - 2539

มูลค่า : ล้านบาท

สัดส่วน : ร้อยละ

ปี	ส่งออกทั้งหมด	สินค้าเกษตรกรรม	สัดส่วนสินค้าเกษตรกรรม	สินค้าอุตสาหกรรม	สัดส่วนสินค้าอุตสาหกรรม	สินค้าอุตสาหกรรม	สัดส่วนสินค้าอุตสาหกรรม	สินค้าแร่และเชื้อเพลิง	สัดส่วนสินค้าแร่และเชื้อเพลิง	สินค้าอื่น	สัดส่วนสินค้าอื่น ๆ
2531	403,569	122,216	30.28	50,440	12.50	208,145	51.58	6,529	1.62	16,238	4.02
2532	516,315	145,225	28.13	64,233	12.44	279,146	54.07	7,193	1.39	20,515	3.97
2533	589,812	130,826	22.18	70,864	12.01	358,878	60.85	6,816	1.16	22,426	3.80
2534	725,448	149,570	20.62	70,715	9.75	457,138	63.01	6,981	0.96	31,042	4.28
2535	824,643	167,558	20.32	86,495	10.49	520,317	63.10	6,104	0.74	44,167	5.36
2536	940,862	160,873	17.10	83,066	8.83	624,353	66.36	4,908	0.52	67,661	7.19
2537	1,137,601	191,333	16.82	99,216	8.72	757,014	66.54	5,679	0.50	84,359	7.42
2538	1,406,310	224,759	15.98	123,078	8.75	929,797	66.12	6,122	0.44	122,552	8.71
2539	1,411,039	223,428	15.83	130,811	9.27	912,400	64.66	8,495	0.60	135,903	9.63

ที่มา : กรมศุลกากร

เมื่อพิจารณาชนิดของสินค้าเกษตรกรรมส่งออกที่สำคัญของไทยข้อมูลจากตารางที่ 1.3 พบว่าสัดส่วนของมูลค่าการส่งออกสินค้าเกษตรที่สำคัญของประเทศไทยมีสัดส่วนการส่งออกที่เพิ่มมากขึ้นในสินค้าเกษตรที่สำคัญเพียง 3 ชนิด คือ ข้าว ยางพารา และ กุ้ง ส่วนสินค้าเกษตรกรรมที่สำคัญ อีก 4 ชนิดที่เหลือนั้นมีสัดส่วนการส่งออกเพิ่มขึ้นเพียงเล็กน้อยเท่านั้น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ข้าวโพด และ ดีบุก กลับมีสัดส่วนการส่งออกลดลง

ตารางที่ 1.3 แสดงถึงมูลค่า และ สัดส่วนการส่งออกสินค้าเกษตรที่สำคัญ 7 ชนิดของไทย ตั้งแต่ ปี 2535-2539

มูลค่า : ล้านบาท

สัดส่วน : ร้อยละ

รายการ	2535		2536		2537		2538		2539	
	มูลค่า	สัดส่วน	มูลค่า	สัดส่วน	มูลค่า	สัดส่วน	มูลค่า	สัดส่วน	มูลค่า	สัดส่วน
1.ข้าว	36,213	24.99	32,946	17.12	397,187	77.31	48,626	23.26	50,737	24.00
2.ยางพารา	28,924	19.96	29,181	15.16	41,820	8.14	61,206	29.28	63,370	29.97
3.กุ้ง	31,695	21.87	97,841	50.84	37,841	7.37	51,270	24.52	43,400	20.53
4.มันสำปะหลัง	27,571	19.02	19,540	10.15	18,773	3.65	18,253	8.73	20,649	9.77
5.น้ำตาล	18,920	13.05	12,184	6.33	17,202	3.35	28,768	13.76	32,080	15.17
6.ข้าวโพด	531	0.37	318	0.17	583	0.11	541	0.26	430	0.20
7.ดีบุก	1,075	0.74	452	0.23	378	0.07	405	0.19	766	0.36
รวม	144,929	100	192,462	100	513,784	100	209,069	100	211,432	100

ที่มา : กรมศุลกากร

ข้อมูลจากตารางที่ 1.4 แสดงถึงประเทศผู้นำเข้าสินค้าเกษตรที่สำคัญของประเทศไทยประกอบไปด้วยประเทศต่าง ๆ ดังต่อไปนี้คือ ญี่ปุ่น สหรัฐอเมริกา จีน ฮ่องกง และสิงคโปร์

ทั้ง 5 ประเทศที่กล่าวมาข้างต้นมีมูลค่าการนำเข้าสินค้าเกษตรที่สำคัญของไทยที่แตกต่างกันออกไป จากตารางที่ 1.4 จะเห็นได้ว่ามูลค่าการนำเข้าสินค้าเกษตรจากประเทศไทยในแต่ละประเทศนั้นมีมูลค่าการนำเข้าที่แตกต่างกันคือประเทศญี่ปุ่นมีมูลค่าการนำเข้าสินค้าเกษตรจากประเทศไทยมากที่สุด รองลงมาก็คือ สหรัฐอเมริกา จีน ฮองกง และ สิงคโปร์ ตามลำดับ

ตารางที่ 1.4 มูลค่าการส่งออกสินค้าเกษตรที่สำคัญของไทยไปประเทศ คู่ค้าที่สำคัญ ตั้งแต่ปี 2535-2539

หน่วย : ล้านบาท

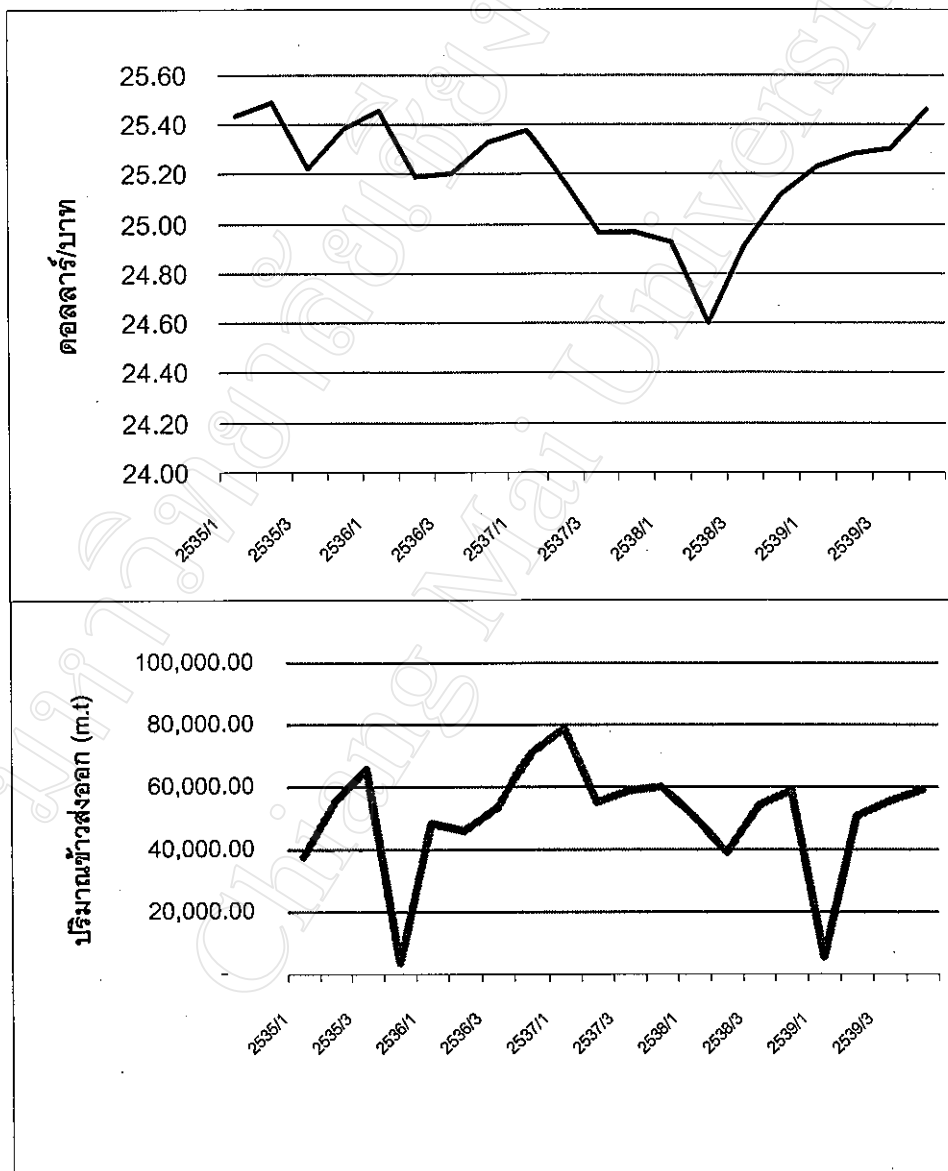
ประเทศ	2535	2536	2537	2538	2539
ญี่ปุ่น	47,479	50,621	61,278	65,263	55,765
สหรัฐอเมริกา	18,289	21,815	28,181	29,866	27,155
จีน	6,468	6,865	13,355	19,605	26,030
ฮองกง	6,801	6,039	8,755	10,015	11,774
สิงคโปร์	7,396	6,612	7,556	9,840	10,177

ที่มา : สถิติการค้าและเครื่องชี้ภาวะเศรษฐกิจของไทยปี 2535 - 2539

จากปัญหาด้านความผันผวนในค่าเงินหรือความแปรปรวนในค่าเงินที่กล่าวมาแล้วข้างต้นที่มีผลต่อการส่งออกของประเทศต่างๆ ซึ่งประเทศไทยเองก็พบปัญหาทางด้านความผันผวนของค่าเงินด้วยเช่นกันโดยเฉพาะอย่างยิ่งความผันผวนของค่าเงินบาทต่อค่าเงินดอลลาร์ คือตั้งแต่ปี 2530 - 2539 นั้นความผันผวนของค่าเงินบาทต่อค่าเงินดอลลาร์อยู่ในช่วง 24 - 25 บาทต่อ 1 ดอลลาร์และเมื่อนำมาเปรียบเทียบกับปริมาณการส่งออกสินค้าเกษตรที่สำคัญของไทยเช่นข้าว จะเห็นได้ว่า (รูปที่ 1.1) เมื่อเงินบาทมีความผันผวนหรือแปรปรวนค่อนข้างมาก เมื่อเทียบกับเงินดอลลาร์ ส่งผลทำให้ปริมาณการส่งออก ข้าว ของประเทศไทยที่ส่งไปยังประเทศสหรัฐอเมริกา มีความผันผวนเช่นกันยิ่งในช่วงที่อัตราแลกเปลี่ยนเงินบาทต่อเงินดอลลาร์มีความผันผวนสูง คือในช่วงไตรมาสที่ 3 ปี 2537 ถึง ไตรมาสที่ 3 ปี 2538 ความผันผวนของอัตราแลกเปลี่ยน

เปลี่ยนในช่วงนี้ส่งผลทำให้ปริมาณการส่งออกข้าวของไทยที่ส่งไปประเทศสหรัฐอเมริกาที่มีปริมาณการส่งออกลดลง

ภาพที่ 1.1 แสดงถึงความสัมพันธ์ของการเปลี่ยนแปลงของอัตราแลกเปลี่ยนเงินดอลลาร์ต่อเงินบาทกับปริมาณการส่งออกข้าวของประเทศไทยไปประเทศสหรัฐอเมริกา ตั้งแต่ ปี 2535 - 2539 รายไตรมาส

ที่มา : ธนาคารแห่งประเทศไทย, กรมศุลกากร

ดังนั้นจึงเป็นที่น่าศึกษาว่าความผันผวนของอัตราแลกเปลี่ยนหรือความเสี่ยงของอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ เมื่อมีเพิ่มมากขึ้นแล้ว จะส่งผลต่อการส่งออกสินค้าเกษตรที่

สำคัญของไทยอย่างไรเมื่อพบปัญหาดังกล่าวแล้วจะได้นำมาแก้ไขต่อไปเพื่อจะทำให้การส่งออกสินค้าเกษตรที่สำคัญของไทยมีการส่งออกได้เพิ่มมากขึ้นและจะมีผลทำให้ปัญหาดุลการค้าที่ขาดดุลของประเทศไทย ได้รับการแก้ไขเพิ่มมากขึ้น

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อวิเคราะห์ความเสี่ยงของอัตราแลกเปลี่ยนของเงินตราต่างประเทศว่ามีผลต่อการส่งออกของสินค้าเกษตรที่สำคัญของไทยอย่างไร
2. เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยอื่นที่ส่งผลกระทบต่อ การส่งออกในสินค้าเกษตรของประเทศไทย

1.3 ประโยชน์ของการศึกษา

- 1) เพื่อรู้ถึงผลกระทบของอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราระหว่างประเทศว่ามีผลกระทบต่อ การส่งออกสินค้าเกษตรที่สำคัญของไทย
- 2) เพื่อเป็นประโยชน์แก่ผู้กำหนดนโยบายทั้งภาครัฐและเอกชนเพื่อนำไปใช้ในการพิจารณาเพื่อปรับปรุงนโยบายเกี่ยวกับอัตราแลกเปลี่ยนที่มีผลต่อการส่งออกสินค้าเกษตรที่สำคัญของไทย

1.4 ขอบเขตของการศึกษา

ในการศึกษาผลกระทบของอัตราแลกเปลี่ยนที่มีผลต่อการส่งออกสินค้าเกษตรที่สำคัญของไทยมีขอบเขตการศึกษาดังนี้ คือ ศึกษาสินค้าเกษตรที่สำคัญของไทย 3 ชนิด คือ ข้าว ยางพารา และกุ้ง ซึ่งเป็นสินค้า 3 ชนิดที่มีมูลค่าการส่งออกมากที่สุดในจำนวนสินค้าเกษตร ส่งออกที่สำคัญของไทย ส่วนตลาดส่งออกสินค้าเกษตรทั้ง 3 ชนิด ได้แก่ ญี่ปุ่น และสหรัฐอเมริกา ซึ่งทั้งสองประเทศดังกล่าวข้างต้น เป็นประเทศที่มีมูลค่าการนำเข้าสินค้าเกษตรของไทยมากที่สุดในจำนวน กลุ่มประเทศผู้นำเข้าสินค้าเกษตรที่สำคัญของไทย

1.5 แหล่งที่มาของข้อมูล

ข้อมูลเป็นข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ซึ่งมาจาก รายงานสถิติการค้าสินค้าเกษตร ไทยกับต่างประเทศ (กระทรวงพาณิชย์) รายงานประมวลสถิติสำคัญของประเทศ รายงานสถิติการค้าและเครื่องใช้ภาวะเศรษฐกิจไทย รายงานสถิติการเกษตรของไทย (กระทรวงเกษตร) และรายงานสถิติของ IMF โดยใช้ข้อมูลรายไตรมาส ครอบคลุมตั้งแต่ปีพ.ศ. 2535-2539 รวม 5 ปี

1.6 นิยามศัพท์

อัตราแลกเปลี่ยนทันที (Spot rate) คือ อัตราแลกเปลี่ยนเงินบาทเทียบกับเงินดอลลาร์สหรัฐอเมริกาที่มีการซื้อขายแล้วส่งมอบกันทันทีโดยปกติแล้วจะมีเวลาให้สองวันเพื่อทำการส่งมอบ

อัตราแลกเปลี่ยนล่วงหน้า (Forward rate) คือ อัตราแลกเปลี่ยนเงินบาทเทียบกับเงินดอลลาร์สหรัฐที่มีการซื้อขาย ณ เวลาปัจจุบัน แต่มีการส่งมอบในอนาคต

อัตราแลกเปลี่ยนทันทีในอนาคต (Future Spot rate) คือ อัตราแลกเปลี่ยนทันทีที่จะเกิดขึ้นจริงในอนาคต

อัตราแลกเปลี่ยนทันทีในอนาคตที่คาดคะเนไว้แล้ว (Expected Future Spot rate) คือ อัตราแลกเปลี่ยนทันทีที่คาดคะเนไว้ว่าจะเกิดขึ้นในอนาคต

หน่วยปริมาณและน้ำหนัก คือ ตามที่ใช้ในรหัสสถิติขาเข้าขาออก ของประเทศไทย น้ำหนักสุทธิของสินค้าไม่รวมน้ำหนักของหีบห่อหรือภาชนะยกเว้นสินค้าบ่งชนิดที่ระบุไว้ในพระราชกำหนด พิกัด อัตราศุลกากร

มูลค่าโดยปกติ คือ มูลค่าที่ผู้ส่งเข้าและผู้ส่งออกแจ้งมา สำหรับสินค้าขาเข้าได้แก่ มูลค่า CIF (Cost, Insurance and Freight) ถึงท่าเรือที่นำของเข้ารวมกับค่าที่บห่อ ค่านายหน้า และค่าใช้จ่ายอื่นๆ ตามที่ระบุในใบแจ้งราคาสินค้า (Invoice) ที่เจ้าหน้าที่ศุลกากรยอมรับ ส่วนสินค้าขาออกได้แก่ มูลค่า F.O.B. (Free on Board) ณ ท่าเรือส่งของออก ซึ่งแจ้งโดยผู้ส่งออก มูลค่า F.O.B. เก็บจากเอกสารการขายตามจำนวนที่เป็นจริงเป็นเงินบาท รวมทั้งภาษีขาออกด้วย ถ้าสินค้านั้นต้องเสียภาษี

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Chiang Mai University